

ENTREVISTA A IGNACIO RAMONET:

«Les coses només canvien si la societat diu prou»

ELIANNE ROS, PARÍS

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 24 de octubre del 2010

En un petit i lluminós despatx del carrer Stephen-Pichon, al districte 13 de París, a prop de la plaça d'Italie, Ignacio Ramonet dirigeix l'edició espanyola de *Le Monde Diplomatique*. Les prestatgeries carregades de llibres estan esquitxades de fotografies. Testimonis dels viatges i les inquietuds del periodista d'origen gallec. Ramonet hi apareix acompanyat del líder cubà Fidel Castro, del president de Veneçuela, Hugo Chávez, o de tres guerrillers de Chiapas. Als 67 anys manté intacta la curiositat pel món i la voluntat de convertir-lo en un lloc millor.

-El Premi Antonio Asensio de Periodisme li ha sigut concedit per la seva tasca com a intel·lectual, però també per la seva voluntat de canviar el món, pel seu compromís social. ¿Què representa aquest reconeixement per a vostè?

-Rebre el Premi Antonio Asensio de Periodisme és un gran honor, no únicament per la seva serietat, sinó també perquè reconeix tota la meva feina, i no camufla la faceta d'activista.

-¿Què és per a vostè el periodisme?

-Crec que arriba un moment que el periodista no ha de limitar-se a reflectir una situació, ha de fer propostes. Com a actor intel·lectual pot suggerir pistes per buscar solucions. Això és el que he pretès amb la creació d'Attac o del Fòrum Social Mundial.

-Es mostra molt crític amb els mitjans de comunicació. ¿Quin creu que ha de ser el seu paper en l'era d'internet?

-No és casualitat que *Superman*, *Spiderman* o *Tintín* fossin periodistes. Però avui el periodista ja no és un heroi. Per a la gran majoria la situació laboral es degrada, i internet ha provocat una crisi d'identitat. Els mitjans dominants són les xarxes socials. Avui dia hi ha un discurs que consisteix a dir que tothom és periodista.

-¿Quins són els efectes d'aquesta transformació en la societat?

-Internet està produint un fenomen que jo anomeno la inseguretat informativa. Està ple d'informacions falses i de rumors, que a partir del moment que un mitjà creïble les reproduïx es converteixen en veritats, com va passar amb el famós rumor de la crisi del matrimoni Sarkozy. Després estem immersos en una carrera per la immediatesa, que no sempre és sinònim de qualitat. Hi ha problemes nous, però no crec que hi hagi hagut mai una edat d'or del periodisme, sempre ha sigut difícil exercir-lo.

-¿Som víctimes d'una sobredosi d'informació?

-Es produeix avui el que en dic la censura democràtica. En realitat tots estem tan asfixiats d'informació, en tenim tanta, que no sabem quina és la que falta. És a dir, no tenim ni temps de preguntar-nos quina és la que no ens han donat. Temps enrere, entre la informació i l'opinió pública hi havia la barrera del poder. Avui s'ha construït una nova barrera, que paradoxalment és la de la informació. Hi ha un mur en què la informació no deixa passar la informació.

-Al seu últim llibre, La catàstrofe perfecta, afirma que la crisi financera ens brinda una oportunitat per canviar el sistema, sempre que no es caigui en les actituds del passat. ¿No és justament això el que està passant?

-Quan es va produir el crac financer, molts analistes van pensar que després d'un desastre d'unes dimensions tan grans no podia tornar a reproduir-se un capitalisme en què els mercats actuessin sense llei. I, malgrat això, per a gran sorpresa dels mateixos dirigents que van dir que s'havia de refundar el sistema, en aquests moments estem davant el mateix tipus de capitalisme.

-¿Els estats no poden fer res per posar-hi remei?

-És clar que sí, curiosament Europa aposta per una política d'austeritat per defensar per davant de tot la fortalesa de l'euro. En canvi, els Estats Units opten per una política més neokeynesiana, que consisteix a primar la inversió pública per crear ocupació. Resulta paradoxal que el comportament d'Europa sigui més neoliberal que el d'Amèrica del Nord.

-A Europa sembla que l'única solució a la crisi econòmica passa per les retallades socials.

-S'haurà de veure què passa a França. No seria la primera vegada que la societat se subleva, té aquesta especialitat històrica. Si els francesos aconsegueixen aturar la reforma de les pensions, ¿què passarà als altres països? Això pot estimular la resistència social. La crisi té diverses fases, la bancària, la industrial i la social. Ara estem de ple en aquest període, que serà llarg i penós.

-¿I com veu vostè la situació a Espanya?

-És diferent que a França. Té el doble d'aturats -un 20% és moltíssim-, però també hi ha més solidaritat familiar i més economia submergida. El desastre social és enorme, i una gran part dels ciutadans està sota el xoc del canvi d'orientació del Govern. De la nit al dia ha canviat la política d'ajuda pública per acatar la de l'eix francoalemany, que en realitat és la que marca Alemanya. Moltes persones estan desconcertades, i temo que això es tradueixi en una abstenció encara més alta en les eleccions i un augment de la xenofòbia, tal com està passant a molts països d'Europa.

-De fet, al seu llibre, vostè alerta del risc que sorgeixin nous Hitlers o Stalins.

-En general, les grans crisis porten al poder personatges autoritaris, antidemocràtics, salvadors de la pàtria que no necessitem. Les crisis fan anhelar solucions senzilles per a un món complicat, i no hi ha solucions senzilles.

-¿Quina creu que pot ser la sortida del capitalisme davant l'actual situació de l'economia mundial?

-El capitalisme sempre ha funcionat sobre la base de l'articulació del mercat amb l'Estat. El 1980 va triomfar la idea que el mercat no necessitava l'Estat. Al final de cada cicle es buscava una solució raonable, keynesiana, però sempre es tornava a caure en la temptació del mercat salvatge, i l'explosió de cada bombolla era pitjor que la precedent. No hi ha cap raó per creure que un mercat desbocat no ens porti a un desastre pitjor.

-¿No n'aprendrem mai?

-El sistema no pot anar de bombolla en bombolla. De cada 10 euros, nou els crea el sistema financer i només un el sistema de producció. Som un cotxe de carreres que circula sense control i a tota velocitat. L'esperança és que la gent digui prou. Fins ara ha reaccionat de forma extremadament serena i submisa. El que està passant a França pot ser un detonant per a la resta del món, pot generar una revolució. Només canviarem les coses si la societat se subleva i diu prou.

-¿Com explica l'explosió de còlera dels francesos? ¿Es deu només a la reforma de les pensions?

-Aquesta reforma ha sigut la gota que ha fet vessar el got d'un malestar general per l'enduriment de la vida quotidiana. Darrere de la prolongació de l'edat legal de la jubilació la gent veu un nou pas de rosca en la precarització del treball. A més de les conseqüències de la crisi, ha cristal·litzat una irritació creixent contra la política que aplica Nicolas Sarkozy.

-¿A què es deu aquesta desafecció dels francesos per Sarkozy?

-No és tant per la seva política de dretes, sinó per una actitud que es percep com a prepotent, l'anomenat *esperit de Fouquets* [el restaurant de luxe dels Camps Elisis on el president va celebrar la seva victòria electoral envoltat d'una colla d'amics rics i famosos], que té la màxima il·lustració en el *cas Bettencourt* [l'hereva de L'Oréal, la dona més rica de França, acusada d'evasió d'impostos, hauria finançat de forma il·legal la campanya de Sarkozy].

-A diferència d'altres presidents francesos, Sarkozy es mostra inflexible davant la pressió del carrer. ¿Quines conseqüències pot tenir la seva posició?

-La seva actitud és irresponsable. S'ha produït una bifurcació, i els dos camins que tenen al davant són dolents. Una via és que Sarkozy aconseguixi fer el mateix que va fer Margaret Thatcher a la Gran Bretanya: trencar l'espinada als sindicats. L'altra porta a un enduriment del moviment social que pot desembocar en una paràlisi del sistema. La situació se'ls pot escapar de les mans als agents socials i conduir a una situació de gran violència.

-Al seu llibre augura el final de l'hegemonia dels Estats Units i el desplaçament de l'eix geopolític a la zona asiàtica. ¿Quines conseqüències pot tenir aquesta transformació des del punt de vista dels drets humans?

-A la Xina el sistema econòmic actual és el capitalisme més salvatge. No és desitjable que, tal com funciona, passi a ser la matriu del món. Passaríem d'un món dolent a un de pitjor. La Xina no pot seguir així, no pot mantenir dues dinàmiques contradictòries. No es pot mantenir fixa l'estructura política i dinàmic el desenvolupament de la societat. Inevitablement es trencarà una baula de la cadena, i això passarà més aviat que tard.

-¿Es pot obrir un nou focus revolucionari?

-No necessàriament ha de ser una revolució desordenada. Al món no li interessa que s'obri un nou espai de caos. La Xina pot evolucionar transformant les seves institucions.

-Per reduir les diferències entre els països rics i els pobres vostè va proposar la *taxa Tobin*. ¿Continua sent una solució vàlida?

-N'estic convençut. Al món, el que es compra i es ven més no és el petroli o el blat, són els diners. Una gran part de les activitats financeres les genera el mercat de divises. Tobin va proposar que cada estat creés una taxa de 0,1% sobre cada transacció amb l'objectiu de frenar el moviment especulatiu. Sobre aquest principi, jo proposo una taxa que vagi a un fons gestionat per l'ONU destinat al desenvolupament dels països del sud. Es calcula que si només parlem del mercat de divises aquest fons tindria cada any uns 30.000 milions d'euros. Les Nacions Unides calculen que amb 12.000 milions a l'any n'hi hauria prou.

-¿Però en un context de crisi una mesura així no és molt més difícil d'aplicar?

-Quan es va crear l'IRPF tothom deia que era una catàstrofe, i el mateix va passar amb l'IVA. Si avui en dia la principal riquesa la creen les finances és indispensable que existeixi alguna cosa, un impost al valor afegit. Si és sobre el mercat de divises, la suma seria tan important que els estats podrien dedicar-ne una part a l'aplicació de polítiques socials. Per exemple, a finançar les pensions.

-Després de les grans mogudes de principis de la dècada fa la sensació que el moviment altermundialista està estancat.

-Hem entrat en una altra fase. La paraula *altermundialisme* va sorgir del lema del Fòrum Social Mundial, *Un altre món és possible*. Algunes de les propostes, que semblaven molt revolucionàries, com per exemple la taxa Tobin, han acabat quallant. Encara no s'apliquen però avui fins i tot Sarkozy defensa la mesura.